

1391; ància, fi S. xv); *tolerant*: «Sòcrates quant / volc esmenar / --- / muller e filla / --- / aygua hon pex / lavat havien / --- com s'apartàs / per bon solàs, / sus li lançaren, / tot lo sullaren; / —De semblants sons, / crits, lamps e trons / yo ja sabia / pluja n'hauria— / dix, *tolerant*», JRoig (*Spill*, 8005); *tolerantisme* [Lab.].

Intolerable [-oll-, diccionari Torra, 1647]; *intolerant* [Belv.]; *intolerància* [Lacav.]; *intolerablement* [Lab.]; *intolerantisme* [id.]; *intolerabilitat*. *Tolle-tolle* [Belv.], en memòria de la cridèria del populatxo jueu contra Jesús pres, pròpiament 'treu-nos-el, treu-nos-el de davant'; «--- y tots cridàreu: *tolle! tolle!* Crucifiqueu vós a aquell home!», Bosch de la Trinxeria (*Misc. Folk. Arabia*, 34). D'on després les formes locals alterades: *tollo-tollo*; *tolles* 'raons, discussió' (DAg.), 'bastonades'; eiv. *fer es tollo* 'espia', i *tollar* id. («*stullà*: acechar, atisbar», PzCabr.)⁸

¹ No deu ser exacta la forma *testellador* que el diccionari Alcover-Moll atribueix a un doc. de Gandia. —² El que no deu haver existit mai són formes *descoledor*, *trescolador*, com cregueren llegir els primers cartistes i erudits que trobaren el terme antic: ja se sap que la *c* i la *t* s'acosten molt en l'escriptura de l'època, però quan hi ha lligatura amb una *s*, són quasi sempre absolutament idèntics *sc* i *st*. MiretS llegí *cataus* en lloc de *cacaus* en el doc. de 1080 (*El més antic text lit. cat.*, p. 9); amb més raó s'explica que en aquest opuscle vagi imprimir *trescoladors* en el mateix doc., i *descoledors* en el de 1043. En els mateixos docs. tinc nota que llegeix més tard *trescoladors* (a. 1079, *TemplH*, 299) i *trastoledor* (1080, *El més antic*, p. 9). En el de Balaguer, 1313-37 vacilla la lectura entre *escoledor* i *estoledor* (BABL XII, 524). Alart amb la seva enorme experiència, i la seva crítica i observadora cura, en llegir *stoledor* en el doc. berguedà de 1344, segons la cèdula autògrafa de l'*InvlC*, pintà el signe que sol fer en tals casos, ambigua entre *c* i *t*. No existint avui (ni tan sols en els tipus de lletra més tardans, distingidors) cap testimoni de formes en *-sc-* en les variants del mot, prescindirem a dalt de fer cas d'aquests tempteigs, i sense consignar-ho enutjosament en cada cas, posarem *-st-* pertot i tàcitament. —

³ Simple construcció anacolútica amb preposició *de*, o més aviat encara, tenint present que en aquell temps la conjunció ET sonava *ed* quan seguia vocal (it. *ed egli disse*, oc. ant. *ez él o ed él*) és cas de sospitar que el català, que l'escriba disfressa, aquí digués *e cacavars ed estoledors ed ---* i en posar-ho en net ho vagi tallar malament. —⁴ S'ha extret d'*estollador*, en algun punt un verb *estollar*? És ben dubtós. Car algú des del paratge nèciament designat amb l'equívoc terme «Li<eida>» va comunicar el tal verb a AlcM (o un filòleg aficionat va deduir-lo), amb una definició que ells transcriuen (o interpetren posant-hi els mots que imprimeixo en cursiva) «treure d'un toll o clot l'aigua, assecar, *més esp^t*. pescar pel sistema de treure l'aigua fins que el peix quedi assolat»; hi ha un prejudici d'algú, reve-

lat per l'escamadora «ETIM. variant de *estallar*, modificat per etim. pop. com si fos deriv. de *toll* ...». Pitjor que etim. pop.: no ens pot constar si existeix el verb o el deducien del subst. *estollador/lledor*. —⁵ Llegir *pscarias* = *paixereres*? En tot cas és una variant, i sinònima, d'aquest mot. És un doc. relatiu també a l'Espluga de F., expedit pels comtes bessons de Bna., Ramon i Berenguer, que MiretS data de 1080 en *El més antic t. lit.*, p. 9. De la mateixa pàg. tinc nota de *trastoledor*; no sé si perquè el mot hi torni a sortir amb variant de text o de lectura, o perquè el filòleg vacilli. Car a *TemplH*, p. 299, del mateix MiretS, tinc nota de *trescoladors* en doc. també de l'Espluga de F. datat de 1079. ¿Podria ser una cosa i altra el mateix doc.? (amb la tan freqüent vacil·lació d'un any, per forma equívoca de la datació notarial); o són dos de diferents? Del que no hi ha dubte és que aquí està mal llegit per *tretoledors*, amb la confusió també força freqüent de *o* per *e*. —⁶ Cf. el sobreselvà *clavau* 'borda' <*tlavau* = it. *tavolato*, it. *Schiacciano*, gc. *Esclassans* (poble del Gers S.) < STLACCIANUM, *esclop*, it. *schio* < STLOPPUS. —⁷ Error de lectura? o ultracorreció pròpia del temps en què els escribes titubejaven entre *forteða* i *forteza*, *preðar*/prezar. Com es veu per les nombroses rectificacions que ha calgut fer en les notes, l'interès —i interessos— dels pagesos i monestirs en les qüestions de regatge, ha fet que intervinguin en la documentació d'aquest mot *estollador*, i variants, un núvol d'aficionats sense perícia paleogràfica ni crítica filològica. Molts d'ells començaven per ignorar del tot, o quasi, el verb arcaic *toldre* i la seva família. —⁸ Intra un mot gascó que trobem en una zona quasi catalana, del Comenge: «*Dinatoire*: déjeuner-dîner, m., déjeuner qui tient lieu de dîner», Dupleich, *Patois de Saint-Gaudens*. Semblaria un compost *dinà-toire* < *-toure* -TOLLERE 'llevar el dinar' (en inf. substantivat com els nostres *esmorzar*, *dinar* etc.). Més que *ou* > *oi* (fenomen oc. no estrany al gascó) sorprèn la *-r-* i no *ř*; potser tret d'una font escrita o antiga, mal interpretada?

LLISTA CORRELATIVA DE DERIVATS I COMPOSTOS:
⁴⁵ *tolre*, *tollets*, *ell toll*, *tolir-se*, *tolit*, *tolt*, *toliment*, *tolir*, *tolit*, *tolidura*, *tolta*, *toledor*, *toliment* (veg. supra), *tolidura* (veg. supra), *destol(d)re*, *estol(d)re*, *distolre*, *carnestoltes*, *tolre l'aigua*, *estollador*, *estoledor*, *estellador*, *estallador*, *restellador*, *restalador*, *restrellador*, *tretoledor*, *trastollador*, *trastallador*, *toledor*, *destoledor*, *estelador*, l'*Estallador dels Bassots*, *estallaor*, *estolador*, *trastellador*, *trastellador*, *trastellaor*, *Mas del Trastellaor*, *El Restellador*, *restallador*, *restrellaor*, +*todoler*, +*todeller*, *toledor* (vegeu supra), *tolerar*, *tolherar*, *tolerable*, *tolerablement*, *tolerador*, *tolerància*, *tolerància*, *tolerant*, *tolerantisme*, *intolerable*, *intolerable*, *intolerant*, *intolerància*, *intolerablement*, *intolerantisme*, *intolerabilitat*, *tolle-tolle*, *tollo-tollo*, *tolles*, *fer es tollo*, *tollar*, *testellador* [n. 1], *trastoledor* [nota 2], *estollar* [n. 4], *tretoledor* [n. 5].